

ТМГ. XXXVII	Бр. 4	Стр. 1833-1853	Ниш	октобар - децембар	2013.
-------------	-------	----------------	-----	--------------------	-------

UDK 343.53:336.7

Прегледни рад

Примљено: 04. 08. 2012.

Одобрено за штампу: 02. 12. 2013.

Драган Јовашевић

Универзитет у Нишу

Правни факултет

Ниш

ПРАЊЕ НОВЦА - Међународни стандарди и право Републике Србије -

Апстракт

У структури националног, али и интернационалног криминалитета, данас преовладава криминалитет управљен на штету имовине других физичких и правних лица (па чак и читавих држава), при чему појединци, групе и читаве организације поступају у вршењу своје криминалне активности вођени намером прибављања противправне имовинске користи. Но, то није довољно, па тако прибављени новац и друге имовинске користи ова лица покушавају да легализују, односно да их ставе у легални промет, оптицај (да им прибаве легални основ стицања). С друге стране, учиниоци оваквих криминалних дела имају потребу да прикрију и право порекло оваквог новца или користи. Стога су не само поједине државе, већ и читава међународна заједница, увиделе опасност од оваквих криминалних делатности појединаца и група које имају за циљ прање и прикривање новца и друге имовинске користи стечене вршењем кривичних дела. Тако међународно право, као и поједина национална законодавства предвиђају кривичну одговорност за прање новца као кривично дело забрањено строгим казнама чији је циљ спречавање и сузбијање оваквих друштвено опасних делатности.

Кључне речи: кривично дело, новац, имовина, прикривање порекла, легални основ, стављање у оптицај, кривица, казна, међународни стандарди, међународни стандарди

MONEY LAUNDERING - International Standards and Law of the Republic of Serbia -

Abstract

Nowadays, criminal offences against property are prevalent in the structure of both national and international criminality. The perpetrators of these criminal offences

act either as individuals or as groups or organizations (associations), but always with the intention to obtain illegal financial benefit. Moreover, they often attempt to legalize or put into legal circulation the money and other financial gains acquired in such manner and, hence, attain legal grounds for their possession and hide the genuine source of their illegal incomes. Individual states and the entire international community recognized the hazard of these criminal activities, the purpose of which is money laundering and concealing financial gain obtained through the commission of criminal offences. Therefore, international and national legislative bodies prescribe criminal liability for money laundering. They incriminate money laundering as a criminal offence and impose strict punishments for it, with the aim to prevent and suppress such dangerous activities.

Key words: criminal offence, property, money laundering, legal grounds, placement in circulation, culpability, punishment, international standards

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Савремено друштво карактерише велика динамичност свих појава, њихова шароликост, разуђеност, обим, структура и др. Слична је ситуација и у области где се различитим противправним, друштвено-опасним, социјално-патолошким и сл. појавама повређују или угрожавају друштвене вредности, добра и интереси. Такође је данас у структури националног, али и интернационалног криминалитета, уочљиво да преовладавају кривична дела (имовински криминалитет) која су примарно, претежно управљена на штету имовине, имовинских права и интереса других физичких и правних лица (па чак и читавих држава).

При томе појединици, групе, па и организације поступају у вршењу своје криминалне активности руковођени једино или примарно имовинским интересом – намером прибављања противправне имовинске користи или незаконитог профита, добити, а тиме и моћи. Но, то није довољно, нити је примарни циљ криминалаца. Логично је да прибављена противправна имовинска корист, ако остаје скривена, у сфери илегалне активности, нема значаја за учиниоце таквих кривичних дела. Стога су они принуђени да тако прибављени „прљави“ капитал, незаконито стечену имовину и друге облике имовинске користи „оперу“, да им прибаве легалан основ стицања, да их пласирају у легалне привредне, новчане, банкарске, берзанске и друге сличне токове. То значи да криминалном активношћу прибављени новац и друге врсте имовинске користи ова лица покушавају да легали-

зују, односно да их ставе у легални промет, оптицај (да им прибаве легални основ стицања).

С друге стране, учиниоци оваквих криминалних дела имају потребу да прикрију право порекло оваквог „прљавог“, илегално прибављеног новца или користи и тако избегну кривични прогон и кажњавање. Тако настаје ситуација у којој су не само поједине државе, већ и читава међународна заједница увиделе опасност од оваквих криминалних делатности појединаца и група које имају за циљ прање и прикривање новца и друге имовинске користи стечене вршењем кривичних дела. Тако међународно право, као и поједина национална законодавства, предвиђа кривичну одговорност и кажњивост њихових учинилаца за прање новца као кривично дело забрањено строгим казнама, чији је циљ спречавање и сузбијање оваквих опасних, противправних делатности.

Различити су облици и видови угрожавања безбедности у целини или појединих њених сегмената (међународне, регионалне или националне безбедности). Свакако да један од посебно опасних облика угрожавања безбедности данас представља криминалитет уопште, а у оквиру њега организовани, транснационални криминалитет, који не познаје границе између држава, па ни између појединих континената. Циљ је организованог вршења кривичних дела, између осталог, и прибављање противправне имовинске користи за појединце, групе па и читаве организације (односно понекад и целе државе) (Богвић, 2005, стр. 319). То указује да ову врсту савременог финансијског криминалитета карактеришу два елемента. То су: 1) проузроковање имовинске штете другим физичким или правним лицима (а најчешће целој држави или њеном привредном – фискалном систему) и 2) користољубива побуда, односно лукративна намера, намера прибављања имовинске користи на страни учиниоца (Јовашевић, и Гајић Гламочлија, 2008, стр. 187–192).

Да би се разне недозвољене, противправне делатности појединаца и група у оквиру међународног, транснационалног, организованог, прекограничног криминала предупредиле, сузбиле и смањиле на друштвено прихватљив ниво, на међународноправном плану се приступило нормирању права и обавеза појединих држава у предузимању адекватних мера, средстава и поступака ради спречавања и сузбијања прања новца. Тако је донето више међународноправних аката којима су прецизиране недозвољене делатности и поједини облици и видови прања новца, као и мере, органи и поступања у појединим националним законодавствима у правцу стварања погодне правне основе за спречавање и сузбијање ове негативне друштвене појаве. На тај начин је у међународном и европском кривичном праву прање новца добило статус самосталног кривичног дела.

УЈЕДИЊЕНЕ НАЦИЈЕ И ПРАЊЕ НОВЦА

Схвативши реалну опасност од организованог криминалитета интернационалног карактера, који не познаје политичке, државне и идеолошке границе међу народима и државама, међународна заједница почиње да ради на развијању и конципирању стратегије опште борбе против најопаснијег вида криминалитета – трговине опојним дрогама, нуклеарним супстанцама, људима, женама и децом, органима за пресађивање, белим робљем, оружјем итд., са чиме је у тесној вези и прање новца.

У том смислу је донето више међународноправних аката међу којима се истичу: 1) Конвенција ОУН против недозвољене трговине опојним дрогама и психотропним супстанцијама, донета 1988. Године у Бечу, 2) Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом, донета новембра 1990. године у Стразбуру, 3) Директива за спречавање коришћења финансијског система у циљу прања новца из 1991. године, 4) Коминике настао као резултат договора шефова влада држава Комонвелта, донет октобра 1993. године на Кипру. Овом приликом је прање новца идентификовано као озбиљна претња финансијском систему широм света, 5) Конвенција УН против транснационалног организованог криминала, донета 2000. године у Палерму, 6) Међународна конвенција о сузбијању финансирања тероризма и 7) Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма, донета маја 2005. Године у Варшави.

Ови међународноправни акти (Деган, Павишић, 2005, стр. 197–203) представљају правни основ за прописивање инкриминисаних понашања у вези са прањем новца у националном кривичном законодавству и прописивање кривичних санкција. Стога је веома значајно на који начин поједина национална законодавства уређују кривичноправни аспект прања новца. Ово тим пре што многа решења предвиђена наведеним међународноправним актима налазе своје оживотворење и примену кроз решења у националном кривичном законодавству.

Бечка конвенција

Конвенција ОУН против недозвољене трговине опојним дрогама и психотропним супстанцијама из 1988. године (позната као Бечка конвенција), коју је прихватило више од сто држава међу којима и тадашња СФР Југославија, предвиђа обавезу држава потписница да у свом националном законодавству инкриминишу бројне активности везане за трговину опојним дрогама, као и да прање овако стеченог новца предвиде као кривично дело. Овом конвенцијом је заправо обезбеђена основна претпоставка за ефикасно супротстављање пра-

њу новца, а то је његова криминализација на начин осетљив на захтеве међународне заједнице. Овај значајан међународни правни акт је конституисао минималне стандарде ангажовања који се од појединих држава захтевају од стране међународне заједнице.

У члану 3. Бечке конвенције дат је појам кривичног дела прања новца. Према овој дефиницији, кривично дело прања новца постоји када се са умишљајем (свесно и са намером) предузимају следеће активности: 1) конверзија или трансфер имовине са знањем да је та имовина настала као резултат извршеног кривичног дела, са циљем прикривања незаконитог порекла имовине, 2) помагање било ком лицу које је умешано у извршење таквог кривичног дела да би се избегле правне последице ових активности, 3) прикривање или сакривање праве природе, извора, локације, располагања и кретања изведених права власништва или имовине, са знањем да је та имовина резултат извршеног кривичног дела, 4) стицање, поседовање или употреба робе, предмета или друге вредности са знањем у време њиховог пријема да су настале као резултат неовлашћене трговине опојним дрогама и 5) удруживање ради извршења, покушај, помагање, подстрекавање, олакшавање или саветовање да се изврши кривично дело трговине опојним дрогама, укључујући и прање новца.

На овај начин је кривично дело прања новца дефинисано бројним противправним делатностима (у земљи и иностранству) које укључују и припремне радње, покушај, па и радње саучесништва (подстрекавање, помагање или организовање злочиначког удружења) као самосталне радње извршења. Тиме је доста широко постављена сфера кажњивих понашања која су изједначена са радњом извршења у погледу утврђивања кривичне одговорности и кажњивости. Као битан, конститутивни елеменат кривичног дела прања новца у складу са овом међународном конвенцијом тражи се постојања знања, свести, намере или циља као субјективних елемената психолошке природе на страни учиниоца у време предузимања радње извршења кривичног дела. Конвенција при томе није одредила и врсту и износ кривичне санкције која се мора изрећи учиниоцу овог кривичног дела од стране надлежног суда, већ је то препуштено националном закону.

Осим тога, Бечка конвенција је обавезала државе потписнице да изврше одређене измене и допуне у области кривично процесног права, односно у области поступка за извршење изречених кривичних санкција. У том смислу посебно се инсистира на обавезама међународне сарадње између појединих држава у правцу откривања извршених кривичних дела ове врсте, односно њихових учинилаца, у фази спровођења истраге, као и у поступку конфискације добити која је прибављена недозвољеном трговином опојним дрогама. Такође су предвиђене и мере које треба да буду предузете како би се надлежни државни органи (или како их конвенција назива – компетентни

државни ауторитети) оспособили за идентификацију, заплону, замрзавање и конфискацију добити од кривичних дела у вези са опојним дрогама, при чему се инсистира да се наведене активности не могу онемогућавати или ометати позивањем на банкарску или неку другу тајну (чл. 5. и 7. Конвенције).

Палермо конвенција

Проблематиком предузимања ефикасних мера за спречавање и сузбијање прања новца бавила се такође и Конвенција УН против транснационалног организованог криминала из 2000. године (тзв. Палермо конвенција) са два допунска протокола и то: 1) Протоколом за превенцију, сузбијање и кажњавање трговине људским бићима, нарочито женама и децом и 2) Протоколом против кријумчарења миграната копном, морем и ваздухом. Ови последњи међународноправни акти су донети на конференцији под окриљем Организације уједињених нација децембра месеца 2000. године у Палерму. И ова Конвенција у члану 6, под насловом „Криминализација прања добити стечене кроз криминал“, одређује појам и карактеристике кривичног дела прања новца (Novoselec, 2001, pp. 5).

То је и логично, јер се у кривичноправној, криминолошкој и криминалистичкој литератури у последње време често истиче да је једна од основних значајки организованог криминала управо бављење прањем новца чланова криминалне групе, који је нелегално стечен вршењем криминалних активности. При томе се као методе прања новца наводе: 1) ручно прање – када чланови групе користе мање своте новца за куповину добара и плаћање услуга за потребе криминалне организације, 2) породична машина за прање новца – када група пере новац преко банака и других финансијских организација у складу са својим циљевима, 3) заједничке веш машине – када више криминалних организација у саучесништву са банкарским, финансијским, берзанским и другим институцијама организују прање новца као сталну делатност и 4) перионица – када организована криминална група нуди локалним криминалцима или мањим групама „услуге сервиса за прање новца“. Такође је у члану 7. Палермо конвенције предвиђен и систем мера за борбу против прања новца.

Глобални програм

И на крају треба истаћи да је Организација уједињених нација била прва међународна организација на глобалном плану која је предузела низ континуираних и систематски вођених активности у супротстављању прању новца. У оквиру ове организације је тако покренут Глобални програм против прања новца – ГПЈМ у чијој реализацији на првом месту учествује Канцеларија УН за дроге и криминал. Овај програм има за циљ да побољша ефикасност у предузи-

мању активности различитих међународних и националних органа у спречавању и сузбијању прања новца (Wardell, 1997, p. 265).

Програм ОУН има следеће циљеве: 1) подизање нивоа свести о неопходности борбе против прања новца на свим нивоима, 2) помоћ у успостављању законских оквира за супростављање прању новца, 3) развој институционалних оквира за формирање органа за финансијске истраге, 4) вршење обуке и усавршавања за лица у области правних, полицијских и финансијских сектора рада у супростављању прању новца, 5) промоција регионалних приступа у заједничком сузбијању и спречавању прању новца и 6) вођење базе података о извршеним кривичним делима прања новца и анализа похрањених података.

САВЕТ ЕВРОПЕ И ПРАЊЕ НОВЦА

У организовану међународну активност на спречавању и сузбијању различитих облика и видова испољављања кривичног дела прања новца и сродних криминогених појава, поред универзалне међународне организације оличене у Организацији уједињених нација, укључиле су се и друге, у првом реду регионалне европске организације. У овим активностима предњаче: а) Европска унија и б) Савет Европе. У оквиру и под окриљем Савета Европе донети су изузетно значајни акти који одређују појам и елементе прања новца као кривичног дела. Они такође налажу свим државама чланицама ове регионалне организације да у своје национално кривично законодавство инкорпорирају обележја бића овог кривичног дела, те да одреде врсту и меру казне за његове учиниоце.

Европска конвенција

Тако је у оквиру Савета Европе прво донета Конвенција о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом тзв. Европска или Стразбуршка конвенција (Павишић, 2006, стр. 354–367), 8. новембра 1990. године у Стразбуру. Поред појмовног одређења прања новца као кривичног дела, ова Конвенција предвиђа низ превентивних мера (мера опште и специјалне превенције) које треба да примењују надлежни државни органи у појединим државама у циљу предупредивања, спречавања и пресецања начина и могућности појединаца и група у циљу прања незаконито стечене имовине, односно прикривања њеног порекла и извора¹. Нешто касније до-

¹ Савет Европе је још 1980. године донео препоруку Но. Р (80) 10 о мерама против трансфера и чувања новчаних средстава криминалног порекла. Данас се активности ове европске регионалне организације у борби против прања новца одвијају на три фронта: 1) као стандардни креатор – кроз усвајање одређених ме-

нета је и Конвенција Савета Европе о прању, тражењу, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом и о финансирању тероризма маја 2005. године. Она је позната као тзв. Варшавска конвенција.

Обележја бића кривичног дела прања новца су и у актима Савета Европе одређена на готово идентичан начин као и Бечком конвенцијом (Илчић, 2005, стр. 903–923). Једина разлика која је уочљива између ова два међународна акта (једног – универзалног и другог – регионалног карактера) јесте што се у регионалном акту тежи одузимању и конфискацији сваке имовинске добити која је стечена не само незаконитим делатностима везаним за опојне дроге, већ и другим врстама тешких кривичних дела као што су: а) тероризам, б) трговина белим робљем, в) трговина оружјем као и г) кривична дела којима се остварује велики профит. При томе је и у Европској конвенцији појам „прљавог новца“ одређен као незаконит приход од било којег кривичног дела, чиме је овај појам претходно дат у Бечкој конвенцији знатно проширен.

Тако су у члану 6. Европске конвенције донете у оквиру Савета Европе одређени појам и обележја кривичног дела прања новца на следећи начин. Ово се кривично дело састоји у умишљајном предузимању једне или више следећих делатности: 1) конверзији или трансферу имовине уз знање да таква имовина представља приход од криминала с циљем прикривања или неистинитог приказивања незаконитог порекла имовине или помагању лицу које је укључено у чињење предикатног кривичног дела да избегне законске последице својих дела, 2) прикривању или неистинитом приказивању правне природе, извора, места, употребе, кретања, права или својине у односу на имовину знајући да та имовина представља приход стечен чињењем кривичног дела, 3) стицању, поседовању или коришћењу имовине са знањем у време пријема да таква имовина представља приход од кривичног дела и 4) учествовању, удруживању или завери ради чињења, покушај чињења и помагање, подстицање или олакшавање и саветовање у циљу чињења било ког кривичног дела (Ђурђић, и Јовашевић, 2010, стр. 148–149).

У смислу примене ове Конвенције, предикатно кривично дело јесте оно дело којим је прибављена противправна имовинска корист, а која може бити предмет прања новца. Наиме, прање новца се и јавља као „супсидијарно“ кривично дело јер је његово постојање зависно од претходно извршеног другог кривичног дела чији је учинилац мотивисан намером прибављања противправне имовинске користи или друге незаконите добити. Штавише у делу правне теорије се

ђународноправних аката – конвенција, смерница и препорука, 2) као контролор ефикасности мера за спречавање прања новца преко механизма MONEYVAL и 3) као пружалац техничке помоћи.

сматра да је потреба за инкриминацијом кривичног дела прања новца резултат немоћи државе (па и целе међународне заједнице) да се ефикасно супротстави криминалитету, посебно организованом транснационалном криминалитету, којим се остварује огромна финансијска моћ.

Варшавска конвенција

И коначно, Савет Европе је 2005. године усвојио нову Конвенцију о прању новца, вођењу истраге, извршавању заплене и конфискације добити која је стечена од криминалитета и финансирања тероризма. У Преамбули ове Конвенције је изричито наведено „да је у савременом свету неопходна борба против тешких кривичних дела која постају озбиљан међународни проблем, а која захтева модерне и ефикасне методе на интернационалном нивоу“. У члану 1. Конвенције из 2005. године је појам „добити“ одређен као директно или индиректно добијена, вршењем кривичних дела, имовина у смислу материјалне и нематеријалне, покретне или непокретне имовине, хартија или средстава која говоре о власништву или интересу на таквој имовини. У члану 9. је дат појам кривичног дела прања новца на исти начин као што то чини и раније донета Европска конвенција из 1990. године. Новина у односу на ранија решења се огледа у чињеници да се кривично гоњење за кривично дело прања новца може предузети и без обзира на чињеницу да ли је учинилац претходно осуђен за предикатно кривично дело из кога је уопште и настала незаконита добит.

ЕВРОПСКА УНИЈА И ПРАЊЕ НОВЦА

За протеклих пет деценија, Европска унија, као регионална економска, политичка и безбедносна организација је прошла кроз више фаза свога развоја које су представљале квалитативни помак у њеној организацији, надлежностима и деловању стварајући тако најмоћнију међудржавну организацију у свету. Као једно од важних поља деловања – тзв. „трећи стуб“ Европске уније – огледа се у њеној активности на изградњи и унапређењу "простора слободе, безбедности и правде" (Ђурђевић, 2008, стр. 1077–1127). У оквиру ове области, посебно је значајна активност Европске уније, њених појединих органа, „група“ и самих држава чланица у предузимању превентивних мера у циљу спречавања и сузбијања различитих облика и видова криминалитета, као посебно опасних противправних понашања појединаца и група, која су одређена као тешка међународна кривична дела у виду изузетно опасне активности управљене против економских интереса Европске уније у целини, односно њених држава чланица као што су: тероризам, трговина опојним дрогама, прање новца и корупција.

Оснивачки уговори

Европска унија, у данашњем смислу те речи, формирана је на основу Споразума између влада држава Економске уније Бенелукса, Савезне Републике Немачке и Француске Републике о постепеном укидању контрола на заједничким границама (познат као споразум из Шенгена), који је закључен 14. јуна 1985. године. Овај је споразум касније допуњен одговарајућом Конвенцијом о примени споразума из Шенгена од 19. јуна 1990. године. Шенгенска конвенција у трећем делу, под називом „Полиција и безбедност“ (чл. 39–91), у поглављу првом наводи више „Краткорочних мера“ ове регионалне организације. У оквиру тих краткорочних мера, у члану 9. Конвенција је одредила обавезу за стране уговорнице да интензивирају и појачају сарадњу између својих царинских и полицијских органа, посебно у борби против криминала, а нарочито против пореских и царинских утаја и проневера.

Потом се доноси Уговор о Европској унији из Мастрихта, који је закључен 7. фебруара 1992. године. Овај Уговор у члану К.1. тачка 7. одређује да су ради остварења циљева Европске уније, посебно слободног кретања лица, утврђена питања од заједничког интереса. У посебно значајна питања од заједничког интереса за државе чланице Европске уније свакако спада и „правосудна сарадња у кривичним стварима“. На тај начин су формирана три стуба Европске уније. Овај трећи стуб – сарадња држава чланица у области правосуђа и унутрашњих послова – институционализован је у тачки 9, која разрађује „полицијску сарадњу у циљу превентивног деловања и борбе против тероризма, недозвољене трговине опојним дрогама и других тешких облика међународног криминала“.

Европски стандарди против прања новца

Даљи допринос Европске уније у супротстављању организованом транснационалном криминалитету представља Декларација о борби против организованог криминала која је усвојена 18. Септембра 1992. године. У овој Декларацији су министри правде и унутрашњих послова држава чланица Европске уније нагласили одговорност држава за вођење борбе против криминала на њиховим територијама, али су указали и на међународни прекогранични карактер опасности које представљају мафија и остале организације међународног криминала. У том смислу су потврдили потребу јачања ефикасне сарадње између надлежних органа држава чланица. У циљу остварења овако постављених задатака, министри су се сагласили о потреби: а) развоја сарадње у циљу конфискације предмета и прихода који су добијени као резултат кривичних дела, б) превенције и кажњавања кривичних дела која се састоје у трговини опојним дрогама

и прању новца², в) организовања оштрих акција против компанија (правних лица – корпорација) које учествују у организованом криминалу и г) настављања активности у циљу побољшања поступака екстрадиције (трансфера и предаје) учинилаца наведених кривичних дела између држава чланица.

Тиме је учињен значајан напредак у трансформацији међудржавних односа држава чланица Европске економске заједнице у Европску унију (Кривокапић, 1998, стр. 119–122) који је својевремено инаугурисан Јединственим европским актом од 16. јануара 1986. године. У протеклом периоду Европска унија је уложила велике напоре у доношење низа правних аката управљених на спречавање и сузбијање прања новца. Међу тим правним актима се по свом значају и природи посебно истичу следећи: 1) Препорука у вези борбе против прања новца од 29. новембра 1993. године, 2) Одлука о прослеђивању Европском парламенту докумената о организованом међународном криминалу од 13. јула 1994. године, 3) Закључци о организованом међународном криминалу од 29. новембра 1993. године, 4) Извештај о прању новца од 20. јуна 1994. године и 5) Извештај о организованом криминалу у Европској унији од 10. марта 1995. године итд.

Уговором из Амстердама који је усвојен 2. октобра 1997. године успостављен је простор слободе, безбедности и правде у оквиру Европске уније³. Тиме је извршена трећа значајнија институционална реформа ове европске регионалне организације. У члану Б, наведени су, између осталог, и следећи циљеви Уније: 1) да потврди свој идентитет на међународној сцени, посебно вођењем заједничке спољне и безбедносне политике, што подразумева и постепено утврђивање заједничке одбрамбене политике која би у догледно време могла довести до заједничке одбране и 2) да одржи и ојача Унију као простор слободе, безбедности и правде, у оквиру кога је слободно кретање лица обезбеђено уз паралелно усвајање мера за контролу спољних граница, азила, имиграције и превенције криминала.

Дакле, доношењем Уговора из Амстердама је заузето становиште да је хармонизација кривичноправних система држава чланица у погледу стварања јединственог фронта борбе на сузбијању различитих облика и видова криминалитета у остварењу циљева из члана 20. овог

² У борбу против прања новца укључени су разни органи и групе у оквиру Европске уније као што су : Група 15, Базелски комитет, Одсек за усклађивање борбе против кријумчарења.

³ У иностраној правној литератури у последње време све чешће се говори о „европском казненом праву“ или „европском правосудном казненом простору“ чију основу чине међународни извори донети у оквиру и под окриљем Савета Европе и Европске уније.

Уговора усмерена и на сузбијање организованог криминала, односно криминала који има прекограничну димензију као што су: 1. тероризам, 2. незаконита трговина опојним дрогама, 3. прање новца, 4. Фалсификовање евра, 5. корупција, 6. трговина људима, 7. Кривична дела против деце, 8. илегалне миграције, 9. информатички (компјутерски) криминал и 10. финансијски криминалитет свих врста и облика.

Директиве о прању новца

Дакле, активностима и напорима међународне заједнице који су посвећени супротстављању прању новца, придружила се и Европска унија путем активности више органа и тела у оквиру ове регионалне међународне организације и путем низа правних аката (у првом реду препорука) који представљају солидну правну основу за активности специјализованих органа Уније. У том погледу су нарочито значајне две директиве Савета и Европског парламента. То су: 1) Директива (91/308/ЕЕЦ) Европских заједница о превенцији коришћења финансијског система за прање новца из 1991. године и 2) Директива (2001/97/ЕЕЦ), која допуњује Директиву Савета Европских заједница о превенцији коришћења финансијског система за прање новца из 2001. године (Чавошки, 2004, стр. 37–39).

Директива (91/308/ЕЕЦ) Савета Европских заједница о превенцији коришћења финансијског система за прање новца из 1991. године (иначе позната и као „Директива о прању новца“) промовисала је превентивни приступ у спречавању прања новца. Стога је финансијским и кредитним институцијама наметнут низ обавеза и мера које треба да обезбеде благовремено и ефикасно откривање и доказивање различитих облика и видова прања новца у привредним активностима како би се „обезбедио интегритет и неупрљаност финансијског система“. Директива полази од чињенице „да се прање новца јавља не само у погледу прихода од дроге, него и оних прихода који су стечени другим криминалним активностима (као што су организовани криминал и тероризам)“.

У Преамбули ове Директиве се истиче да је неопходно да се проблем прања новца третира на нивоу Европске уније, јер постојање јединственог тржишта и слободног кретања капитала и услуга могу бити искоришћени за прање новца који је резултат криминалне активности. Потребно је стога да се на нивоу Уније усвоје одређене мере које ће омогућити координиране акције држава чланица. Ово наведено ангажовање је, како у интересу појединих држава, тако и у општем интересу Уније јер увек када су финансијске и кредитне институције искоришћене за прање новца који је резултат криминалне активности, стабилност тих институција, као и поверење у финансијски систем у целини могли би бити озбиљно угрожени. Такође из разлога што и само прање новца остварује повратни утицај на пораст

организованог криминалитета и трговину опојним дрогама посебно, борба против прања новца представља најефикаснији начин опонирања овој форми криминалне активности која представља велику претњу Унији. Због тога је неопходно формулисање глобалног програма на нивоу Уније који би обухватио, како пенални, тако и превентивни (и то врло значајан) вид борбе против прања новца.

У члану 1. Директиве одређени су појам и карактеристике прања новца. Под овим се појмом сматра свако поступање које је учињено намерно у виду: 1) конверзије или трансфера имовине са знањем да је она стечена криминалном активношћу или учествовања у таквој активности у циљу прикривања или маскирања незаконитог порекла имовине или помагања било ког лица које је умешано у вршење такве активности како би се избегле законске последице такве радње, 2) прикривања или маскирања праве природе, извора, локације, диспозиције, кретања и права у погледу власништва имовине са знањем да је та имовина стечена криминалном активношћу или учествовања у таквој активности, 3) прибављање, поседовање или коришћење имовине са знањем у време њеног стицања да је та имовина стечена криминалном активношћу или учествовања у таквој активности и 4) удруживања са другим лицима, покушај чињења или помагање, подстицање, олакшавање или прикривање чињења било које напред наведене радње.

Имајући у виду међународни карактер многих софистицираних операција прања новца од великог значаја за ефикасно функционисање међународне сарадње је и то што је у Директиви предвиђено да ће прање новца бити третирано као кривично дело и онда када су активности чији резултат је имовина коју треба опрати предузете на територији неке друге државе чланице Уније, тако и на територији неке треће државе. Наведни приступ у погледу пружања међународне правне помоћи је у потпуности преузет из Европске конвенције из 1990. године, која је такође од држава потписница захтевала да у области супротстављања прању новца усвоје екстериторијални приступ за разлику од Бечке конвенција која овакав приступ није познавала. Уосталом, такви се напори уклапају у солидарност међу државама у сузбијању и спречавању најопаснијих облика и видова криминалитета, посебно организованог карактера.

Директива о прању новца из 1991. године исто тако обавезује државе чланице да усвоје одговарајуће мере, као и да санкционишу њихову повреду при чему субјекти кривичне одговорности могу да буду: а) запослени у кредитним и финансијским институцијама и б) саме институције. Ове институције су дужне да обезбеде следеће захтеве: 1) да кредитне и финансијске институције приликом уласка у одређене пословне односе, или када су у питању трансакције у којима се прелази уобичајени новчани износ, захтевају идентификацију

својих клијената, 2) да кредитне и финансијске институције у случају сумње да клијент не поступа за свој рачун, или када је то очигледно, предузму неопходне мере ради прибављања информација о идентитету лица за чији рачун клијент предузима одређене радње, 3) да кредитне и финансијске институције обезбеде и најмање пет година чувају оригинална документа или фотокопије докумената који у складу са одредбама националног законодавства како могу да буду употребљени као доказ приликом спровођења истраге када је у питању кривично дело прања новца, 4) да кредитне и финансијске институције са посебном пажњом испитују сваку трансакцију за коју с обзиром на њихову природу сматрају да је у вези са прањем новца и 5) да кредитне и финансијске институције и њихови директори и запослени у њима у потпуности сарађују са органима који су надлежни за борбу против прања новца, информишући ове ауторитете у вези чињеница које могу да буду индикација прања новца итд. На исти начин у дефинисању појма, елемената и карактеристика прања новца као самосталног кривичног дела, поступа и Други протокол уз Конвенцију о заштити финансијских интереса европских заједница /ОЈ Ц 316/ из 1995. године, који захтева криминализацију прања добити стечене финансијским утајама и другим кривичним делима ове врсте. Посебан значај у активностима Европске уније (Ђурђевић, 2006, стр. 253–268) представља и Здружена акција од 3. децембра 1998. године о прању новца, идентификацији, откривању, заплени и конфискацији прихода стечених криминалом и средстава за њихово стицање.

У међувремену је у оквиру Европске уније донето више препорука или оквирних одлука које имају за циљ да интензивирају активности управљене на спречавање и сузбијање прања новца и са њим повезаних појава. Тако су донете следеће оквирне одлуке: 1) Протокол о казненој одговорности правних лица, конфискацији имовине и прању новца од 19. јула 1997. године /ОЈ Ц 221/, 2) Оквирна одлука Савета од 29. маја 2000. године о јачању заштите казнама и другим санкцијама за фалсификовање новца с обзиром на увођење евра /ОЈ Л 140/, 3) Оквирна одлука Савета од 28. маја 2001. године о борби против превара и фалсификовања безготовинских средстава плаћања /ОЈ Л 69/, 4) Оквирна одлука Савета од 26. јуна 2001. године о прању, идентификацији, проналажењу, замрзавању, одузимању и конфискацији предмета и резултата кривичног дела /ОЈ Л 182/ и 5) Оквирна одлука Савета од 22. јула 2003. године о спречавању корупције у приватном сектору /ОЈ Л 192/.

Коначно, Директива (2001/97/ЕЕЦ) која допуњује Директиву Савета Европских заједница о превенцији коришћења финансијског система за прање новца из 2001. године, полазећи од чињенице да „прање новца има очити утицај на пораст организованог криминала,

те да се борба против прања новца мора водити углавном казнама и у оквиру међународне сарадње судских и других органа за примену закона“, у члану 1. на идентичан начин одређује прање новца, као и Директива из 1991. године (Делић, 2006, стр. 333–335). Ова Директива има за примарни циљ осавремењавање међународних инструмената за борбу против прања новца, као и успостављање високих стандарда заштите финансијског сектора. Појам прања новца је дат у члану 1. ове Директиве на следећи начин: као намерно чињење следећих активности: 1) конверзије или преноса имовине за коју се зна да потиче од криминалне активности или из било ког акта учешћа у таквој активности са сврхом прикривања или лажног приказивања незаконитог порекла имовине, 2) помагање било ком лицу које је укључено у извршење такве активности да би избегло правне последице своје активности, 3) прикривање праве природе, извора, локације, располагања, кретања права, односно власништва на имовини за коју се зна да потиче од криминалне активности или акта учешћа у таквој активности, 4) стицање, држање или употреба имовине за коју се зна у време њеног пријема да та имовина потиче од криминалне активности или акта учешћа у таквој активности и 5) учествовање у извршењу, удруживање ради извршења, покушај извршења, помагање, подстицање, доприношење или саветовање да се изврши нека од наведених активности.

Ова Директива изричито предвиђа да свака криминална делатност којом се прибавља противправна имовинска корист представља основ за квалификацију кривичног дела прања новца. При томе се, дакле, ова криминална делатност повезује са прикривањем (маскирањем) имовинске користи која је прибављена било којом врстом овакве криминалне умешаности у вршење тешких кривичних дела. У тешка кривична дела предвиђена чланом 3. Бечке конвенције из 1988. године улазе следећа кривична дела: а) превара дефинисана у чл. 1 и 2. Конвенције о заштити финансијских интереса Европских заједница, б) корупција и в) прекршаји који могу донети знатне приходе, а који су кажњиви тешким казнама затвора у складу са кривичним законом држава чланице Уније. Прекретницу у даљим активностима Европске уније у супростављању различитим облицима и видовима организованог криминала уопште, а посебно корупције и прања новца представља доношење Конвенције о заштити финансијских интереса Европске уније из 1995. године са два допунска протокола из 1996. и 1997. године (Selinšek, 2007, стр. 237).

Лисабонски уговор

И коначно, Лисабонски или Реформски уговор из децембра 2007. године је у потпуности променио кривичноправну слику Европске уније, која тако добија супранационални карактер. Наиме, пре-

ма члану 2. овог Уговора, ради успостављања простора слободe, безбедности и правде без унутрашњих граница и ради спречавања и сузбијања криминалитета постављена је супранационална надлежност Уније у кривичноправном подручју кроз следеће механизме: 1) полицијску и правосудну сарадњу у кривичним стварима која је стављена под режим правног поретка Европске уније, 2) установљена је подељена надлежност у простору слободe, безбедности и сарадње између Европске уније и држава чланица, 3) усвојен је нови поступак доношења одлука у подручју полицијске и правосудне сарадње у кривичним стварима и 4) државе чланице су добиле овлашћење законодавне иницијативе, прекида законодавног поступка и успостављања појачане полицијске и кривичноправне сарадње у делу Европске уније.

Трећи стуб Европске уније коначно престаје да постоји на темељу Лисабонског уговора и интегрише се у право Европске уније. Такође је установљено саодлучивање Европског парламента и Савета у следећим областима: 1. правила и поступак осигурања признања у целој Унији пресуда и других судских одлука донетих од стране неке државе чланице, 2. минимална правила за узајамно признање доказа, права појединаца у кривичном поступку и права жртава кривичних дела, 3. минимална правила у погледу дефиниције кривичних дела и санкција у подручју тешког криминалитета с прекограничном димензијом и 4. структура, функционисање и обим деловања кривичноправних институција као што су: Еуропол, Еуројуст.

Лисабонски уговор је битно ојачао супранационална хармонизацијска овлашћења Европске уније у области кривичног материјалног права. Тако се према члану 67. Уговора простор слободe, безбедности и правде настоји осигурати кроз висок степен безбедности и уједначавање кривичних закона. То значи да је Унија добила овлашћења да директивама које су донете у редовном законодавном поступку успоставља минимална правила о описима бића, обележјима и карактеристикама кривичних дела и кривичних санкција, посебно у области тешког криминалитета са прекограничним обележјем. Посебно тешка подручја криминалитета у чијем сузбијању и спречавању се примарно огледају надлежности Европске уније после закључења Лисабонског уговора јесу: 1. тероризам, 2. трговина људима, 3. сексуално искоришћавање жена и деце, 4. незаконита трговина опојним дрогама, 5. незаконита трговина оружјем, 6. прање новца, 7. корупција, 8. фалсификовање средстава плаћања, 9. компјутерски криминалитет и 10. организовани криминалитет.

За деловање Европске уније и њених специјализованих органа битно је да неко од наведених кривичних дела има и прекограничну димензију. Претпоставка прекограничног обележја криминалитета не произилази само из предузимања криминалних радњи на терито-

рији две или више држава, већ и у случајевима када постоји потреба њиховог спречавања на територији две или више држава. То значи да се прекогранично обележје не односи само и искључиво на кривично дело и његове последице, већ и на мере његовог спречавања и сузбијања. При томе, посебну пажњу Европска унија посвећује области кривичноправне заштите финансијских интереса Уније у целини или интереса појединих држава чланица.

КРИВИЧНО ЗАКОНОДАВСТВО СРБИЈЕ

На бази наведених међународних и европских стандарда у области сузбијања финансијског криминала и нови Кривични законик Републике Србије из 2005. године у члану 231. прописује кривично дело прања новца. Ово дело се састоји у конверзији или преносу имовине за коју се зна да потиче од кривичног дела у намери да се прикрије или лажно прикаже незаконито порекло имовине, у прикривању или лажном приказивању чињеница о имовини за коју се зна да потиче од кривичног дела или у стицању, држању или коришћењу имовине за коју се зна у тренутку пријема да потиче од кривичног дела. Објект заштите код овог кривичног дела је финансијски систем, а објект напада су новац и имовина који су прибављени вршењем кривичног дела, било самог учиниоца или другог лица.

Радња извршења се састоји из више алтернативно предвиђених делатности. То су: 1) конверзија (замена, трампа) или пренос (теретни или бестеретни) незаконито стечене имовине; 2) прикривање или лажно приказивање чињеница о незаконитој имовини што се може извршити на два начина: а) прећуткивањем, неуписивањем правих података у пратећој документацији уз имовину чиме се прикрива, онемогућава надлежним органима да дођу до сазнања о незаконитом пореклу имовине и б) лажним, неистинитим приказивањем у целости или делимично чињеница о незаконитој имовини чиме се прикрива њено криминално порекло и даје јој се „легалан основ стицања“ и 3) стицање, држање или коришћење незаконито стечене имовину (Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма, 2009). Стицање је свака делатност којом се долази у посед, у државину незаконито стечене имовине. Држање је само поседовање овакве имовине, њена државинска, фактичка власт, притежање, на одређеном простору за одређено време. Коришћење незаконите имовине је њено стављање у промет, у оптицај на било који начин.

За постојање дела је битно испуњење још два елемента: 1) да учинилац радњу предузима са знањем (са свешћу) да се ради о имовини која је прибављена кривичним делом (без обзира да ли зна његову правну квалификацију, да ли зна његовог учиниоца и где је дело учињено – у нашој држави или у иностранству) и 2) да на страни

учиниоца у време извршења дела постоји намера да се прикрије или лажно прикаже незаконито порекло имовине. Извршилац дела може да буде свако лице, као и одговорно лице у правном лицу, а у погледу кривице потребан је директни умишљај који квалификује наведена намера. За ово је дело кумулативно прописана казна затвора од шест месеци до пет година и новчана казна. Уз казну се учиниоцу дела обавезно изриче и мера безбедности одузимања предмета – новца и имовине на које се односи радња извршења.

Лакши облик дела постоји ако је радњу извршења предузело лице које није знало да новац или имовина представљају приход остварен кривичним делом, али је то могло и било дужно да зна. Облик кривице у виду несвесног нехата представља околност за коју закон прописује блаже кажњавање – казну затвора до три године.

Дело има два тежа облика. Први тежи облик дела постоји ако је радња извршења предузета у односу на новац и имовину чија вредност прелази износ од 1.500.000 динара. Вредност објекта на коме се врши радња кривичног дела представља квалификаторну околност. Она се утврђује према тржишним условима у време предузимања радње извршења. За ово је дело кумулативно прописана казна затвора од једне до десет година и новчана казна. Други тежи облик дела за који је кумулативно прописана казна затвора од две до дванаест година и новчана казна постоји ако је радња извршења предузета у групи. Групу у смислу члана 112. став 22. КЗ РС чине најмање три лица која су повезана ради трајног или повременог вршења кривичних дела, која не мора да има дефинисане улоге својих чланова, континуитет чланства или развијену структуру.

ЗАКЉУЧАК

У структури националног, али и интернационалног криминалитета данас преовладава криминалитет управљен на штету имовине других физичких и правних лица (па чак и читавих држава), при чему појединци, групе и читаве организације поступају у вршењу своје криминалне активности вођени намером прибављања противправне имовинске користи. Но, то није довољно, па тако прибављени новац и друге имовинске користи ова лица покушавају да легализују, односно да их ставе у легални промет, оптицај (да им прибаве легални основ стицања). С друге стране, учиниоци оваквих криминалних дела имају потребу да прикрију право порекло оваквог новца или користи. Стога су не само поједине државе, већ и читава међународна заједница увиделе опасност од оваквих криминалних делатности појединаца и група које имају за циљ прање и прикривање новца и друге имовинске користи стечене вршењем кривичних дела. Тако међународно право, као и поједина национална законодавства пре-

двиђају кривичну одговорност за прање новца као кривично дело запрећено строгим казнама чији је циљ спречавање и сузбијање оваквих друштвено опасних делатности.

Појединици, групе, па чак и читаве организације поступају у вршењу своје криминалне активности руковођени једино или примарно имовинским интересом – намером прибављања противправне имовинске користи или незаконитог профита, добити, а тиме и моћи. Но, то није довољно, па ни примарни циљ криминалаца. Логично је да прибављена противправна имовинска корист, ако остаје скривена, у сфери илегалне активности, нема значаја за учиниоце таквих кривичних дела. Стога су они принуђени да тако прибављени „прљави“ капитал, незаконито стечену имовину и друге облике имовинске користи „оперу“, да им прибаве легалан основ стицања, да их пласирају у легалне привредне, новчане, банкарске, берзанске и друге сличне токове. То значи да криминалном активношћу прибављени новац и друге врсте имовинске користи ова лица покушавају да легализују, односно да их ставе у легални промет, оптицај (да им прибаве легални основ стицања).

С друге стране, учиниоци оваквих криминалних дела имају потребу да прикрију право порекло оваквог „прљавог“, илегално прибављеног новца или користи и тако избегну кривични прогон и кажњавање. Да би се разне недозвољене, противправне делатности појединаца и група у оквиру међународног, транснационалног, организованог, прекограничног криминала предупредиле, сузбиле и смањиле на друштвено прихватљив ниво, на међународноправном плану се приступило нормирању права и обавеза појединих држава у предузимању адекватних мера, средстава и поступака ради спречавања и сузбијања прања новца. Тако је донето више међународноправних аката којима су прецизиране недозвољене делатности и поједини облици и видови прања новца, као и мере, органи и поступање у националним законодавствима у правцу стварања погодне правне основе за спречавање и сузбијање ове негативне друштвене појаве. На тај начин у међународном и европском кривичном праву прање новца је добило статус самосталног кривичног дела, али ово дело познаје и низ националних кривичних законодавстава.

ЛИТЕРАТУРА

- Богих, Ј. (2005). Кривичноправни проблеми прања новца. У: *Казнено законодавство – прогресивна или регресивна решења*, (стр. 319–325). Београд.
- Degan V. Ђ., i Pavišić, B. (2005). *Međunarodno kazneno pravo*. Rijeka: Pravni fakultet.
- Делић, Н. (2006). Кривично дело прања новца – међународни оквири и позитивноправна регулатива. У: *Примена међународног кривичног права од стране међународних и домаћих судова*. Тара: Интермекс, 333–335.

- Đurđević, Z. (2006). Prijevare na štetu proračuna EU – pojavni oblici, metode i uzroci. *Financijska teorija i praksa*, 3, 253–268.
- Đurđević, Z. (2008). Lisabonski ugovor: prekretnica u razvoju kaznenog prava u Europi. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 2, 1077–1127.
- Ђурђић, В., и Јовашевић, Д. (2010). *Кривично право. Посебни део*. Београд: Хомос. Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма. Службени гласник РС. Бр. 20 (2009).
- Илчић, Д. (2005). Документи међународних организација о спречавању прања новца као извори права. *Правни живот*, 9, 903–923.
- Јовашевић, Д., и Гајић Гламочлија, М. (2008). *Кривично дело прања новца*. Београд: Беосинг.
- Конвенција ОУН против недозвољене трговине опојним дрогама и психотропним супстанцијама. Службени лист СФР. Међународни уговори. Бр.14 (1990).
- Кривични законик Републике Србије. Службени гласник РС. Бр. 85 (2005)
- Кривокапић, Б. (1998). *Лексикон међународног права*. Београд: Радничка штампа.
- Чавошки, А. (2004). Директиве о превенцији употребе финансијских средстава за прање новца. *Европско законодавство*, 8, 37–39.
- Novoselec, P. (2001). *Gospodarska kaznena djela*. U: *Aktuelna pitanja kaznenog zakonodavstva* (str. 3–5). Zagreb: HPR.
- Pavišić, B. (2006). *Kazneno pravo Vijeća Europe*. Zagreb: Golden marketing i Thenička knjiga.
- Selinšek, Lj. (2007). *Kazensko pravo*. Ljubljana : GV založba.
- Wardell, J. (1997). *Pranje novca*. *Izbor*, 3, 265.

Dragan Jovašević, University of Niš, Faculty of Law, Niš

MONEY LAUNDERING - International Standards and Law of the Republic of Serbia -

Summary

When committing criminal offences, individuals, criminal associations, or even entire organized criminal groups are primarily led by economic interest and the intention to obtain illegal material benefit or illegal profit, gain, and, hence, power. However, obtaining material benefit is not their only goal, because the illegally obtained property does not represent any real benefit for its owner if it remains hidden in the circle of illegal activities. Therefore, the offenders are forced to “launder” their “dirty” illegally obtained capital, provide legal grounds for it, and integrate it into legal economic transactions and flows. This means that they are actually attempting to legalize illegally obtained proceeds by performing criminal activities. On the other hand, the perpetrators of money laundering also need to conceal the actual sources of their illegally obtained money or other benefits and thus avoid criminal prosecution and punishment. Accordingly, money laundering is as much about disguising the ownership of property as it is about converting or laundering criminal property.

This has resulted in the entire international community becoming aware of the danger these criminal activities pose. Consequently, criminal liability and appropriate strict punishments for the perpetrators of the criminal offence of money laundering are prescribed in international as well as in national legislative bodies. In order to pre-

vent, suppress, and control illegal activities performed within the web of organized transnational criminal associations, the international community established a set of rights and obligations of individual states, obliging them to take adequate measures and procedures to prevent and suppress money laundering. Several international legal documents have been adopted, precisely defining particular forms of money laundering and illegal activities they are comprised of and providing instructions and guidelines that are supposed to be implemented on national levels, prescribing measures, state bodies, and procedures for the prevention and suppression of money laundering. Thus, money laundering acquired the status of a separate and independent criminal offence at the national and international level.

The latest Report on the progress of Serbia in the process of European Integrations suggests that there has been some moderate improvement in the field of prevention and suppression of money laundering. Although the number of identified cases of tax fraud and of final convictions for money laundering has increased, the number of identified suspicious transactions remains low, especially from outside the banking sector. The Administration for Prevention of Money Laundering (APML) regularly participates in the Egmont Group and Moneyval meetings and it signed a Cooperation Agreement on the exchange of information with the Securities Commission in 2011 and memoranda of understanding with the FIUs of Hungary, Estonia, Australia, Belarus, Finland, and Columbia. It also adopted guidelines for assessing the risk of money laundering and terrorist financing and introduced a new internal organization in order to optimize its analytical and supervisory capacities. However, it seems that its capacity has not yet been reinforced and has to be upgraded further – the staff numbers are in stagnation, no adequate premises have been provided, and the planned training center has not yet been established. Law enforcement and judicial authorities still lack the expertise to handle money laundering cases. In that context, it is important to mention that the will of national governments to introduce effective anti-money laundering and terrorist financing strategies and to eradicate all forms of criminal finance and official corruption is increasingly being taken into account when considering the level of international aid. The countries that are unwilling to introduce and adopt international standards are finding that their economic development is being adversely affected as they experience a lack of international acceptance and cooperation, adverse publicity, and close scrutiny in transactions with international financial institutions.